

به نام خدا

۲۰۵۲۳۵۷

اصلاح فرهنگ کار
از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام

ترجمه:

اعظم باحانیا

انتشارات پرک

فهرست مطالب

۹	مقدمه.....
۱۱	فصل اول. نگاهی اجمالی بر آسیب‌های فرهنگ کار جوامع.....
۱۱	فقدان وجدان کاری.....
۱۱	الف) مفهوم وجدان کاری.....
۱۴	ب) علل فقدان وجدان کاری.....
۱۴	۱. م توجه به مفاهیم ارزشی و اخلاقی.....
۱۵	۲. مبسم فیس کردن وجدان کاری.....
۱۷	سستی و اهمال کاری.....
۱۸	نبود ساعات کاری مفید.....
۲۰	الف) کار گریزی.....
۲۱	ب) تعلل برخی از دستگاه‌های دولتی.....
۲۲	بی‌نظمی در انجام کارها.....
۲۳	الف) امروز و فردا کردن.....
۲۵	ب) سستی و تنبلی.....
۲۷	ج) شتاب و عجله در انجام کارها.....
۲۸	د) در نظر نگرفتن اولویت‌ها.....
۳۰	هـ) دخالت در کار دیگران.....
۳۱	نداشتن تخصص کاری.....
۳۲	نداشتن تعهد کاری.....
۳۳	نداشتن تدبیر و برنامه‌ریزی.....
۳۴	تقسیم نادرست کار.....
۳۵	اقتصاد ناسالم.....
۳۶	۱- ربا.....
۳۸	۲- احتکار.....

- ۳- اتراف ۴۰
- ۴- عدم استقبال مردم از تولیدات داخلی ۴۲
- ۵- تکاثر ۴۴
- ۶- رواج مشاغل زیرزمینی یا کاذب ۴۵
- ۷- اقتصاد طاغوتی ۴۷

فصل دوم. راهکارهای اصلاح فرهنگ کار ۵۱

- ۱- راهکارهای حصول وجدان در انجام صحیح کارها ۵۱
- عوامل مؤثر بر ایجاد و تقویت وجدان کاری ۵۳
- ابعاد و مؤلفه‌های وجدان کاری ۵۴
- الف) خلاقیت و نوآوری ۵۴
- ب) روحیه کار و کوشش ۶۰
- ج) همسویی منافع فردی با اجتماع ۶۴
- د) مضرات فردگرایی ۶۵
- ر) دنیاگرایی و انگیزش توفیق ۶۷
- ه) برابرخواهی طبقاتی ۶۸
- ابعاد و مؤلفه‌های بُعد اجتماعی وجدان کاری ۷۰
- الف) احترام به قانون ۷۰
- ب) عدالت ۷۱
- ج) آگاهی از ارزش کار و بیگانه نبودن با آن ۷۳
- د) مسئولیت‌پذیری ۷۶
- ابعاد و مؤلفه‌های بُعد سیاسی وجدان کاری ۷۸
- الف) ظلم‌ستیزی ۷۸
- ب) ملی‌گرایی در برابر دشمنان ۷۹
- ابعاد و مؤلفه‌های بُعد مدیریتی وجدان کاری ۸۰
- الف) امنیت شغلی ۸۰
- ب) رضایت شغلی ۸۳
- ۲- راهکارهایی برای حصول نظم و برنامه‌ریزی کاری ۸۴

- ۸۴..... (الف) وقت‌شناسی
- ۸۷..... (ب) تقسیم وقت
- ۸۸..... (ج) انجام کارها در اول وقت
- ۹۰..... (د) نظم‌پذیری
- ۹۲..... (ر) شناخت درست نقطه شروع و موقعیت هر عمل
- ۹۲..... ۳- راهکارهایی برای حصول اتمام در انجام کارها
- ۹۳..... (الف) عقلانیت
- ۹۶..... (ب) مشارکت
- ۹۷..... (ج) تدبیر و دوراندیشی
- ۹۸..... اندیشیدن در امور
- ۱۰۰..... تدبیر در مقدمات و ارزیابی نتایج
- ۱۰۲..... (د) تخصص‌گرایی
- ۱۰۴..... (ر) مشورت و رایزنی
- ۱۰۷..... ۴- راهکارهایی برای حصول رعایت اصول اخلاقی در فرهنگ کار
- ۱۰۸..... تأکید بر مسائل ارزشی
- ۱۰۹..... (الف) تأکید بر مسئولیت انسان در برابر خداوند متعال
- ۱۰۹..... (ب) تأکید بر مسئولیت در برابر انسان‌ها
- ۱۱۱..... (ج) تأکید بر مسئولیت در برابر منابع خدادادی
- ۱۱۲..... (د) یاد خدا در هنگام کار
- ۱۱۳..... (ر) پرهیز از اسراف
- ۱۱۴..... (س) توجه به پرداخت حقوق به موقع کارگران
- ۱۱۶..... (ش) اعتماد در روابط کاری
- ۱۱۷..... (ص) انصاف دادن در کار به دیگران
- ۱۱۸..... (ط) تشویق و تنبیه کارکنان
- ۱۲۰..... (ظ) تقویت تعهد کاری
- ۱۲۱..... (ع) ضابطه‌مداری یا شایسته‌سالاری
- ۱۲۵..... جداول و اشکال
- ۱۳۲..... منابع

مقدمه

کار مهم‌ترین عاملی است که حیات بشر، عزّت و سربلندی هر فرد و اجتماعی به آن بستگی دارد. کار مفهوم عامی است که شامل کلیه فعل و انفعالاتی می‌شود که از جسم و حتی روح انسان سرچشمه می‌گیرد. کار مایه خوشبختی و سعادت انسان است، اندیشمندان و صاحب‌دوران علوم اجتماعی، به اندازه دریافت‌های خود از سرچشمه فیض الهی، پیرامون موضوع کار به سبب انسان‌ها به تلاش و فعالیت، مطالبی عنوان کرده‌اند که اهمیت و جایگاه این امر حیاتی را بدین‌گونه روشن ساخته است. در آموزه‌های اسلامی به کمتر موضوعی به اندازه موضوع کار به تلاش تأکید شده است. این امر به دلیل نقش کار در تأمین نیازهای مادی و اقتصادی نیست، بلکه پیش از آن، کار با فطرت و طبیعت انسان رابطه ناگسستنی دارد. بدون توجه به آن امر، انسان به بار آسیب‌های فراوانی می‌شود. در اسلام، کار پرتو نیازهای انسان است و برقراری تعادلی در راهش در زندگی فردی و اجتماعی افراد یک ضرورت و فضیلت تلقی می‌شود و وظیفه کار کردن در جهت تأمین نیازهای فرد و خانواده، همواره کنترل شده است. قرآن کریم بر گذرا بودن زندگی تأکید کرده و نسبت به خطر حرص و آز و طمع کاری در وجود انسان هشدار داده و او را از ثروت اندوزی و افراط در آن منع نموده است.^۱

کار سرمایه و ذخیره ملی هر جامعه‌ای است و می‌تواند به رشد تمدن‌ها کمک کند. اگر افراد جامعه‌ای به طور نسبی بتوانند کار مناسب به دست آورند و شغل آنان متناسب با

۱. نصر، سید حسین، اخلاق کار اسلامی، مترجم: سید احمد موثق، نشریه کار و جامعه، تیر و مرداد ماه

استعدادها، توانایی‌ها و علایق آنها باشد، زمینه برای نوآوری، ابتکار، رشد و پیشرفت در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه به وجود خواهد آمد. و حال آن‌که، اگر زمینه‌های اشتغال و کار در جامعه‌ای محدود و تقاضا برای آن بسیار شود، به تدریج این جامعه با روند رو به رشد بیکاری مواجه شده و آسیب‌های ناگواری در جامعه ایجاد خواهد شد، پس باید به فکر حل آسیب‌های موجود در فرهنگ کار باشیم، تا بتوانیم رکود و انحطاط جوامع را از بین ببریم.

امروزه یکی از دغدغه‌های اندیشمندان و صاحب‌نظران اسلامی در مقوله کسب و کار، موضوع پالایش و برپینی فرهنگ کار است که به یک چالش جدی در سالیان اخیر تبدیل گشته و عرصه‌ها را بیشتر از پیش خودنمایی می‌کند. از آنجایی که، مبانی فرهنگ کار در نظام اقتصاد اسلامی دارای الگو و ساختارهای خاص خود می‌باشد و برای پیشرفت و دستیابی به مقاصد و اهداف جامعه اسلامی، سازمان‌دهی و معرفی شده است، در فصل حاضر به آسیب‌های فرهنگ کار، راجع اداره می‌گردد، تا با شناسایی و بازنگری در آن‌ها، الگوی صحیح و مناسبی برای اصلاح فرهنگ کار اسلامی، به دست آید.

نظام اجتماعی، چهارچوب‌های خاصی دارد که از طریق آن‌ها، اصول و ساختارهای فرهنگ کار، به صورت فردی یا اجتماعی برای افراد تبیین خواهد شد. از طریق این اصول مورد نظر، افراد تشویق می‌شوند که به محبت و فرآیندهای کاری خویش، توجه کرده و مسائل شغلی خود را بیابند و به حل مسائل کار خویش، امور جامعه بپردازند. از سوی دیگر، با قوانین و احکامی متناسب با آموزه‌ها و باورهای دینی، به رسیدگی و چاره‌اندیشی مشکلات موجود در فرهنگ کار پرداخته و راهکارهایی را برای رفع نمودن مسائل، در محیط کار در اختیار انسان‌ها قرار می‌دهد.

پس با آگاهی و توجه به این قوانین، که به صورت اصول و زیربنای کار برای بهبود روند فعالیت‌های کاری انسان‌ها در نظر گرفته شده است، می‌توان به آسانی در مسیر درست اقتصاد سالم در فرهنگ کار اسلامی گام برداشت.